

1713-1717 Roerige jaren uit het leven van pastoor Tilman Spee

Wanorde, ruzies, bestuurlijke onmacht, oorlog, het was er allemaal in de eerste twintig jaar van de achttiende eeuw in Meijel.

Een paar veranderingen in Meijel tussen 1704 en 1710.

In 1704 overleed de 87-jarige Jan Peters, twee jaar na zijn 50-jarige zoon Bartel Janssen van den Steen. Jan Peters had vanaf 1645 de touwtjes in Meijel in handen gehad als koster, stadhouder, richterbode, grootgrondbezitter, verdeler van baantjes voor familieleden, enz. Hij werd als koster, stadhouder, enz. 'opgevolgd' door zijn ongeveer 65-jarige schoonzoon Marten Goordts de Grootte.

In Meijel heerste na de dood van Jan Peters eigenlijk een machtsstrijd tussen o.a. genoemde Marten Goordts, Claes Jan Willems, Coen Venmans en enige mindere goden, terwijl Lieske Bartels als schoondochter van Jan Peters en als herbergierster van herberg de Keulse Karre enorm veel wist te 'ritselen' en te bepalen.

Deel van de grafsteen van Bartel Custers alias Bartel Janssen van den Steen uit 1702

Op 21 juni 1707 overleed ook nog Egbertus van Loon, die vanaf 1669 pastoor in Meijel was. Deze in Liessel geboren Egbertus was goed gezien onder Meijelsen, die zijn kind als een natuurlijk gegeven beschouwden. Hij werd opgevolgd door de Tilman Spee, die op 21 november 1677 in Asselt geboren was als zoon van herbergier, gezworene of schepen Jacob Spee en diens vrouw Thijske Dorssers. Deze Tilman Spee was in 1707 een van de drie kandidaten om pastoor in het rijkere Kessel te worden. Maar daar werd echter de voorkeur gegeven aan de Meijelse Theodorus Janssen, die er pastoor bleef tot zijn dood op 11 december 1730.

Op 24 september 1710 kreeg Meijel als nieuwe schout Carolus de Bellevaux. Hij vertegenwoordigde de Vrouwe van Meijel Maria Margaretha Louise van Millendonk, die

toen pas achttien jaar was en al vanaf haar derde levensjaar het bezit van de vrijheerlijkheid Meijel had. Ze had heel het beheer van Meijel vóór 1710 moeten overlaten aan schout Adam Francis van Hillen, een advocaat die voortdurend ruzie had met de Meijels.

Uiteraard waren er bijna jaarlijks grenskwesties in verband met het gebruik van woeste grond en turfvelen tussen Meijel en Helden. Daar kwam geen verandering in, toen na de Spaanse Successieoorlog met het Barriere Tractaat de 'gemeentegrens' tussen Helden en Meijel in 1715 feitelijk kwam te liggen in de Sloot en vanaf de Molenpeel naar Vorkmeer (nu bij Helenaveen). Meijel werd Oostenrijks gebied en Helden Pruisisch, maar de Meijels deden alsof er geen grensvaststelling had plaatsgevonden. Ze beschouwden alles tot Beringe als Meijels grondgebied.

De regels tegen vreemdelingen werden in die periode wel verscherpt, het groeiende drankmisbruik en de vechtpartijen in cafés werden meer voor de dingbank gebracht, maar de handhaving liet veel te wensen over.

1713 De pastoor mee ten strijde tegen dubbele belasting

Via haar schout Carolus de Bellevaux had de pas 16-jarige Vrouwe van Meijel, Maria

Margaretha Louise van Millendonk, zoals gezegd, op 17 juni 1707 in Meijel de dertigjarige Tilman Spee als pastoor laten benoemen.

Het Dionysiuskerkje van Asselt, waarin de vader van Tilman Spee begraven werd en waar Tilman gedoopt werd. (Aquarel van Harry Hovens)

Die weinig tactvolle pastoor Spee moest toch maar proberen de Meijels te helpen, vonden de bestuurders van het dorp op 27 juli 1713. Zij en schout Carolus de Bellevaux waren uitgenodigd om op 29 juli naar Roermond te komen en bij het Hof te bewijzen, dat de Meijels geen belasting en zeker geen dubbele belasting hoefden te betalen op in- en uitgevoerde goederen.

Pastoor zou daarvoor naar het hoofdkantoor van belastingen in Baarlo moeten, naar J. vander Kellen die belastingontvanger was geweest voor Karel II van Spanje en voor de Heeren Staten Generaal van de Verenigde Provinciën. Die zou wel verklaren, dat de Meijels altijd belastingvrij waren geweest. Pastoor wandelde op vrijdag 28 juli naar

Baarlo en kreeg van Vander Kellen de gewenste verklaring op schrift, met de aantekening dat er wel altijd belasting of tol betaald moest worden op doorgevoerde goederen, onder meer naar Keulen, maar niet op in- of uitgevoerde goederen.

Pastoor Spee kwam 's avonds tegen tien uur weer in Meijel en maakte stadhouder en koster Marten Goorts de Groote en schepen Peter Jan Thijssen de Smet wakker. Samen gingen ze naar het huis van schepen Thomas Janssen Verhaseldonck, die al met zijn vrouw Merij in bed lag. Merij bleef in de beddenkast liggen en zag hoe de mannen vergaderend rond de tafel zaten.

Ze vonden het van belang dat de schout de volgende dag ook een verklaring zou hebben van Jean Baptist de Mares, in Meijel de belastingheffer voor Holland. Marten Goorts ging naar de woning van de belastingontvanger, waar hij riep dat de pastoor terug was uit Baarlo en graag met De Mares wilde spreken. De ontvanger was op weg naar bed, maar zonder hoed, op muilen en half aangekleed ging hij mee. De pastoor vroeg hem om een verklaring van belastingvrijdom voor Meijelsen.

Jean Baptist de Mares, die voor de voorzichtigheid zijn broer Ferdinand meegenomen had, zei dat hij zo'n verklaring niet kon geven en dat pastoor de volgende dag maar op het kantoor moest komen.

De broers De Mares wilden vertrekken, maar pastoor Spee hield hen tegen en zei wat opgewonden dat Vander Kellen in Baarlo wel een verklaring had meegegeven. Daarop meende De Mares te moeten zeggen, dat *'deese overheeden mijn gadt lecken'*. De boos geworden pastoor verkocht hem daarop een oorvijs. Een gevecht volgde, plossen haar vlogen door de kamer, drie stevige krassen op de linkerwang van pastoor, die nog een keer met een stok begon te slaan, terwijl Jean Baptist schreeuwde *'kust mijn gadt'*. Marten Goorts en Peter Thijssen haalden met moeite de twee van elkaar.

De pastoor werd op 20 juni 1714 door de kerkelijke rechtbank te Roermond veroordeeld tot het openbaar vragen van vergiffenis en een boete van 25 gulden op straffe van schorsing als pastoor.

Volgens de archieven van deze rechtbank zou pastoor Tilman Spee daar in de jaren erna nog vaker ontvangen worden met veroordelingen vanwege ruzies met de Meijelse bestuurders om verdwenen kerkgelden en vanwege vechtpartijen met schout Waegemans van Asten en koster Marten Goorts de Groote.

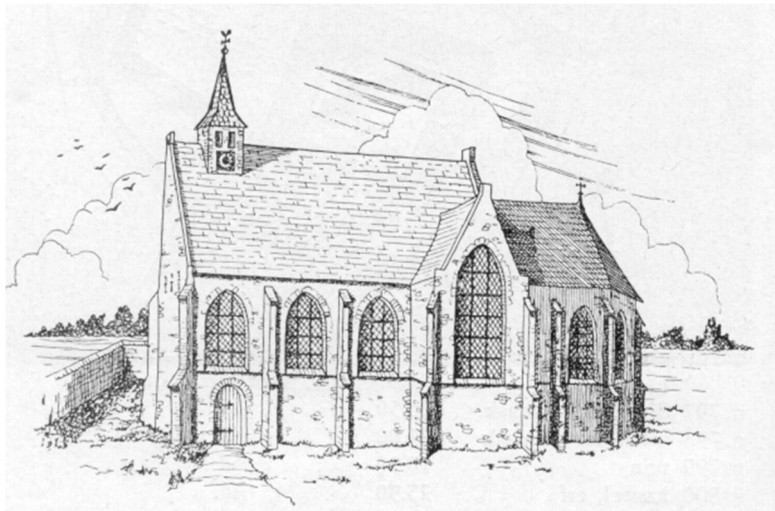
Uiteraard kwam er geen verklaring van de oude belastingvrijstelling en toch bleef Meijel vrijgesteld van de belasting op in- en uitgevoerde producten. In de verordening

van de Raad van Financiën van 3 oktober 1753 werd bepaald in welke plaatsen belasting betaald moest worden voor ingevoerde waren als zout, wijn, brandewijn, jenever en tabak. Meijel werd in die verordening niet genoemd.

1715 Pastoor Tilman Spee te zwaard

De derde zondag na Pasen, 12 mei 1715, zaten ze bijeen bij rector Boijens in Helden. Ze waren uitgenodigd op Heldense kermis. Pastoor Tilman Spee uit Meijel, scholtis Waegemans van Asten, pastoor Van Laetum en veel geestelijken en bestuurders uit de omgeving.

De wijn was al overvloedig de glazen in gegaan, toen pastoor Spee tegen scholtis Waegemans begon over Piet Goevaerts die vorig jaar door de Vrouwe van Asten tot rector van het klooster in Ommel was benoemd. Die Vrouwe van Asten was sinds de dood van haar man Everard van Doerne in 1705 Anna Catharina Constancia van Boecop die op kasteel De Kleine Ruwenberg in Sint Michielsgestel woonde. Zij had in 1707 het klooster Mariaschoot in Ommel gekocht en onderhands weer verkocht aan de zusters Franciscanessen.

Die zusters mochten van het calvinistisch bestuur al sinds 1648 geen nieuwe nonnen meer aannemen, maar konden dat nu stiekem wel doen en ze konden de bedevaarten rond O.L. Vrouw van Ommel in stand houden.

De kloosterkerk te Ommel

Tilman Spee had verdomd graag die functie als rector van Ommel gehad, want een bedevaartplaats bracht een pastoor meer in de portemonnee dan een peeldorp als Meijel. Hij was echter afgewezen, onder andere omdat hij Jan Baptist de Marez, gemeenteontvanger te Meijel, in een driftbui een paar flinke tikken verkocht had en omdat hij in proces lag met de koster en de gemeentebestuurders van Meijel.

Op de kermisbijeenkomst in Helden verweet de Meijelse pastoor de Astense scholtis, dat deze de Vrouwe van Asten oneerlijk had voorgelicht, zodat een andere geestelijke rector werd. Scholtis Waegemans wilde met alle ingenomen drank en vanwege de aanwezigen niet op de zaak ingaan. Hij wilde liever discussiëren over de gevolgen van de

veepest van twee jaar geleden of over de grenzenoorlog (Spaanse Successieoorlog) die ondanks alle ellende echt voorbij leek te zijn.

Tilman Spee bleef, het hoofd steeds roder, nog heviger bezig over Ommel en de rector, terwijl hij opnieuw het glas met wijn vulde.

"Gij, gij hebt vals en gemeen over mij geschreven", schreeuwde de pastoor.

"Wat ik geschreven heb, zal ik niet verscheuren", zei de scholtis rustig.

"Horen jullie dat, horen jullie, dat hij mij zwart gemaakt heeft?", denderde de pastoor de oren van de gasten in. Het gezelschap zweeg, at, dronk en vierde kermis, zonder zich iets van Tilman Spee, de Asseltse schepenzoon, aan te trekken.

"Jij, scholtis Waegemans, likt en streelt de Vrouwe van Asten, waar ge maar kunt, dat oud wijf, gaande op een stokske, krom, krom", klonk het uit de krassende mond van Spee, die met grimassen een stokoud vrouwtje nadeed.

"Ik zal het haar zeggen, heer pastoor."

"Hou je moel, hou je moel, zeg ik je." Hij sprong op, pakte over de tafel heen Waegemans vast en smiet hem tegen de grond. De aanwezigen schrokken, haalden de vechtenden van elkaar en brachten de pastoor naar Meijel.

Daags daarna, maandag 13 mei 1715, rond zes uur in de namiddag, reed scholtis Waegemans door Meijel, op weg naar Asten. Hij legde zijn paard vast aan de ring in de muur van herberg De Zwaan tegenover de kerk en ging bij waard Arnoldus Cuijpers naar binnen, dorstig naar een goed glas bier.

Met kapelaan Van Wespen, die de uitgebreide verhalen rond het Heldense voorval had beluisterd, liep de pastoor op het kerkhof, vanwaar hij het paard van Waegemans zag staan. Samen hadden de pastoor en de kapelaan de hele namiddag in de kapelanij bij de kerk goed getafeld en wijn genuttigd.

De kapelaan liep bij De Zwaan binnen, zag de scholtis staan met een glas bier in de hand en zei: "Wat, scholtis, zuip jij bier, so tap ons wijn."

*Geheel links herberg De Zwaan,
in het midden de toren uit 1425*

Pastoor Spee ging van de gelagkamer naar de keuken van De Zwaan om zich een glas wijn te tappen. Ondertussen foeterde Van Wespen tegen Waegemans, die echter in alle rust uitleg gaf, zodat de kapelaan voorstelde samen wat te drinken en de zaak te vergeten, daartoe aangespoord door de ook aanwezige pastoor Van Laetum. Ze hieven juist het glas, toen de pastoor weer binnenkwam, onmiddellijk tegen de scholtis uitvallend: "Waarom scheld jij de kapelaan uit voor een vlieg, voor een niksnut?"

Waegemans antwoordde bedaard: "Tussen mij en de kapelaan is er niets aan de hand."

Spee ontstak nu echt in woede en daagde Waegemans uit voor een gevecht buiten de herberg. De scholtis wilde zijn zwaard afdoen, trok het, terwijl de pastoor naar de zwaardschede greep, en legde het op de tafel. Hij wilde de pastoor naar buiten volgen. Deze schoot echter op de tafel af, greep het zwaard, zonder dat pastoor Van Laetum dit kon verhinderen.

Zwaaiend met het zwaard liep de pastoor op Waegemans af. Deze bleef stil staan en vroeg: "Wil je mij met mijn eigen zwaard doodsteken, doe het dan."

Spee bedacht zich, stootte het wapen met kracht in de houten vloer van de herberg en probeerde het te breken. Het zwaard was sterker dan de kracht van de pastoor. Toen sloeg hij tegen alles wat hard was tot het zwaard kromde. Dat kromme steekwapen richtte hij op de borst van scholtis Waegemans. Hij haalde aan, maar bewust van het komend onheil vlogen kapelaan Van Wespen, pastoor Van Laetum en Hendrick Knippenbergh op de pastoor toe. Ze bedwongen hem en droegen hem naar zijn eigen bed, waar hij vast kon dromen van een proces voor de bisschoppelijke rechtbank in Roermond.

1716 De koster waterde op beminde gelovigen

Tilman Spee was als pastoor van Meijel ook in 1716 de handigste niet. Lomp, weinig tactvol, niet in staat of van plan namen van parochianen te onthouden, heetgebakerd, dranklievend en met nog wat ongewenste eigenschappen. Heel geschikt om in 1986 een hoofdrol te vervullen in de musical "Geradbraakt en Gevierendeeld".

Hij mocht zijn koster Marten Goordts absoluut niet, terwijl deze toch vele jaren in Meijel bekend was als 'Marten de Groote', tweede gemeentesecretaris van 1665 tot 1692, schepen en stadhouder van 1704 tot 1717, vervangend koster vanaf 1677, getrouwd met Maria de dochter van de Meijelse 'baas uit de zeventiende eeuw' Jan Peters. Pastoor Tilman Spee had de ruim 75-jarige Marten Goordts op slinkse wijze uit de kerkdienst gewerkt, hij had hem als koster in 1716 aan de kant gezet. Daarvoor moest de pastoor zich voor de bisschoppelijke rechtbank in Roermond verantwoorden. Hij deed dat op 26 november 1716 met onder meer de volgende bewoordingen:

“Heren, waarom moet ik me verdedigen, nu Marten Goordts zich als koster heeft bedankt door zelf op 1 juli 1716 de sleutels van de kerk in te leveren bij richterbode Linnert Gevers, die ze mij gebracht heeft ?”

De pastoor vermeldde er niet bij, dat hij in de herberg aan Marten Goordts gevraagd had om zijn sleutels van de kerk even aan richterbode Linnert te geven. De pastoor had de zijne niet bij zich. Marten was toen de sleutels thuis gaan halen en had ze aan de richterbode gegeven.

De pastoor vervolgde: “Nu hitst Goordts de bestuurders tegen mij op, omdat hij wel koster wil blijven. Ja, zelfs zo, dat de richterbode Linnert Gevers na de hoogmis buiten de kerk al verkondigd heeft, dat het gemeentebestuur alleen Marten Goordts als koster erkent. Maar in het belang van mijn beminde Meijelse parochianen mag ik hem toch niet terug nemen. Hij is onbekwaam, niet alleen door zijn voortdurende dronkenschap, maar ook door zijn gedrag. Hij heeft bijvoorbeeld Meijelsen, maar ook Heldensen, de kerk uitgejaagd, terwijl die een aflat van de Rozenkrans wilden verdienen. Hij heeft op Passiezondag tijdens de meditatie in de kerk zo'n schandaal gemaakt, dat ik hem vanaf de preekstoel tot de orde moest roepen, zodat hij tenminste op zijn stoel zou blijven zitten. Hij ging tijdens de mis, zonder enige reden, kaarsen aansteken. Die vielen om, zodat ik moest stoppen met het lijdensverhaal van Christus.

Overall moet ik van mensen horen ‘Pastoor, wat heb je toch een koster als schandaal voor de kerk!’ Steeds is hij dronken, zodat hij tijdens de hoogmis achter het hoofdaltaar gaat staan plassen, ja ‘*sijn waeter is gaen affstaen*’, of erger nog, op het koor onder de toren zijn behoefte gaat doen of gaat staan wateren. Onlangs plensde dat water de kerk in, zodat de beminde gelovigen hun plaatsen moesten verlaten, opdat het niet zou druppen op hun hoofden en kleren. Dan steekt hij af en toe ook nog een grote portie tabak in zijn mond, kauwt en spuugt de vuiligheid uit, zodat je als priester staat te walgen. Soms doet hij dat ook vanaf het oksaal (koor) zomaar de kerk in.

Heren, nu praat ik nog niet eens over het feit, dat hij op eigen houtje geld van de schaal pakt om rekeningen te gaan betalen. Die man is ongeschikt en onwaardig om verder nog koster te zijn.”

Marten Goordts luisterde naar het relaas van de pastoor en kneedde in gedachten zijn weerwoord.

De kerk van Meijel uit 1425

Martinus Goordts was door zijn werk als eerste schepen, stadhouder, plaatsvervangend gemeentesecretaris, koster, enz. een belangrijk figuur in Meijel. Ook het huwelijk met Maria Janssen, dochter van de machtige Jan Peters, had hem aanzien gegeven.

Die Marten Goordts de Groote kon ondanks zijn leeftijd moeilijk de beschuldigingen die pastoor Tilman Spee aan zijn adres geuit had over dronkenschap en

onbekwaamheid als koster, op zich laten zitten. Voor de bisschoppelijke rechtbank te Roermond klonk dan ook op 4 februari 1717 zijn verweer:

“Edel Hof, waar haalt pastoor Spee de euvele moed vandaan om mij aan te wrijven, dat ik uit eigen beweging de sleutels van de kerk teruggegeven heb, omdat ik als koster zou bedanken? In een herberg gaf hij mij, in aanwezigheid van kerkmeesters, opdracht de sleutels thuis te halen. Toen ik terugkwam was hij al naar zijn rustzetel, zodat ik richterbode Linnert Gevers vroeg ze hem te geven.

Wat hij beweert is onjuist, maar veel erger zijn de beschuldigingen aan mijn adres. Moet ik me dat na meer dan 40 jaar door ieder gewaardeerd koster te zijn geweest laten welgevallen? Nee, want niet ik was de drinkebroer of de onruststoker, maar de pastoor zelf.

Hij moest me tot de orde roepen tijdens de H. Mis, zegt de pastoor. Nee, heren, tijdens de preek waarschuwde ik een vrouw, dat haar zoon op sterven lag. Ik zei dat ook tegen de pastoor en maakte al vast de kaarsen aan in de flambouw om onmiddellijk met de pastoor naar de zieke te gaan voor toediening van de laatste sacramenten. Hij schreeuwde dom van de preekstoel, dat er rust moest zijn en een uur later stierf de jongen, alleen door mij bezocht.

Wie waterde in de kerk, wie spugde tabakspruimen uit? Juist, de pastoor, maar die heeft vanwege zijn doorlopende dronkenschap niet in de gaten, dat hij, zijn honden en zijn bedienden de kerk smerig maken. Hoe vaak moet ik hem 's morgens niet uit zijn bed halen, terwijl hij vanwege de nachtelijke drank nog onbekwaam is de mis te lezen. Een schande voor het volk.

Trouwens, in de ruim tien jaar dat hij in Meijel pastoor is, heeft hij nauwelijks een kind het Onze Vader leren bidden. Bovendien is algemeen bekend, dat hij ouders met pas geboren kinderen naar de herberg laat komen om ze daar te dopen. Hij hoopt dan dat ze zijn slemppartij met wijn en brandewijn betalen.

Het mag u duidelijk zijn, dat ik beter koster kan blijven, dan hij pastoor.”

Jammer voor Marten Goordts, maar toen zijn woorden op 4 februari 1717 door zijn raadsheer voor de rechtbank werden uitgesproken, had de pastoor al volop ruzie met het gemeentebestuur over de kerkfinanciën en had Marten Goordts al een plaatsje bij de kerk gevonden na zijn overlijden op 29 januari 1717.

1717 Buffels en schelmen

Het zat in de jaren 1712 – 1716 niet goed met de kerkgelden in Meijel. Bisschop J.F. Dispa of zijn secretaris had er zich op 27 augustus 1716 al mee bemoeid. Hij besliste dat alle inkomsten van de kerk binnen zouden moeten komen via twee kerkmeesters. Bovendien moesten alle collecte- en aalmoesgelden terechtkomen in een offerblok dat iedere drie maanden geleegd moest worden en waarop drie verschillende sloten zaten met twee sleutels bij de kerkmeesters en een bij de pastoor. De pastoor mocht geen cent uitgeven voor reparatie of andere zaken zonder toestemming van het dorpsbestuur. De kerkrekening moest jaarlijks afgesloten worden in aanwezigheid van twee schepenen.

Er werden eenvoudig weg zodanige maatregelen genomen, dat pastoor Tilman Spee niet opnieuw kerkgelden kon nemen voor eigen behoeften. Bovendien werd hem verboden nog ooit vanaf de preekstoel te schelden op het gemeentebestuur.

Toen botste het in november 1716, omdat het er minstens op leek, dat er zo'n duizend gulden onverantwoord via de pastoor verdwenen waren.

De schepenen namen procureur Schrijvers in de arm om orde op zaken te stellen via het bisschoppelijk gerecht. De brief die zij daarover op 23 november 1716 schreven, was bezegeld met het zegel van de schepenbank, dat in 1819 model voor het gemeentewapen van Meijel werd, St. Nicolaas met drie kinderen een kuip.

Op 29 september 1717 waren ze bijeen gekomen om de kerkrekening over 1716 te controleren, Henricus Theodorus Bisterveldt sinds 1680 pastoor van Weert en sinds 1707 landdeken van Weert, pastoor Tilman Spee, twee schepenen van Meijel, twee getuigen en als ongenode gast schepen Peter Smits alias Peter Jan Thijssen, vriend van de gestorven koster Marten Goordts.

Op 23 november 1716 gebruikte secretaris J. van Straelen het zegel van de Meijelse schepenbank

Al heel snel viel Peter Smits driftig, *'met eene groote coleere'*, uit tegen pastoor Spee, dat deze weer ver buiten zijn boekje was gegaan door zonder toestemming reparaties aan de kerk te laten verrichten. Niemand van de aanwezigen kreeg Peter rustig of kon hem ervan overtuigen, dat de pastoor met de kerkmeesters samen voor kleine reparaties opdracht moesten kunnen geven.

Peter Smits bleef bij zijn mening en pastoor Spee zei: "Ik heb de sleutels van de kerk, ik heb het hier voor het zeggen en jij, Smits, bent een echte buffel!"

Daarop sprong Peter Smits van zijn stoel, trok de pastoor de hoed over de kop en schreeuwde: "Pastoor, niks pastoor, ene grote schelm ben je!"

Het werd onmogelijk de rekening over 1716 rustig door te nemen, want telkens scholden de pastoor en Peter Smits elkaar de huid vol, waarbij uitlatingen met 'buffels' en 'schelmen' regelmatig door het lokaal klonken. De deken probeerde rust te krijgen in wat hij noemde 'deze boerenkrijg', de ruzie van een stel boeren.

Toen liep, volgens de deken, de kwaadaardige belhamel Peter Smits mopperend weg en gingen de twee andere schepenen, die als heidenen verbitterd waren op hun zielzorger pastoor Spee, ook niet akkoord met de rekening over 1716.

Verslagen bleven de pastoor en de deken achter, pakten een glas wijn en zongen hun klaagzang over de schandelijke wereld in Meijel, waar men een priester Gods durfde af te schilderen als een groter misdadiger dan die moordenaar Barabas uit het lijdensverhaal. Datzelfde Meijel, waar de bestuurders maar deden wat ze wilden. Ze maakten een

verordening, verklaarden die nietig als het hun uitkwam en stelden een andere vast. Ze verkochten heide- en bouwgrond zonder verlof van de heer van Meijel of het Hof te Roermond. Ze pestten de pastoor tot hij zou vertrekken, zodat ze bij een opvolger hun eigen portemonnee beter konden vullen. En Tilman Spee overtuigde deken Bisterveldt ervan, dat hij niets nastreefde dan vrede en de luister van zijn kerk.

De dorpsbestuurders richtten zich inmiddels tot de bisschop met een kort en krachtig briefje, ondertekend door zeven schepenen, vier gemeensmannen en een borgemeester: de pastoor zou veroordeeld moeten worden tot het terugbetalen van gelden.

De pastoor-landdeken van Weert Bisterveldt was het absoluut niet eens met wat de Meijelse schepenen pastoor Tilman Spee aandeden. Meijel had altijd gehoord bij het dekenaat Weert. Dat bleef zo, totdat het dekenaat Helden in 1930 afgescheiden werd van dekenaat Horst en Meijel in dat nieuwe dekenaat Helden kwam.

Volgens Bisterveldt dwongen de Meijelse bestuurders de pastoor tot een verantwoording van de kerkfinanciën met een gesloten offerblok, goede administratie, enz., die te ver ging en te wantrouwig was. Hij vond die dwang een vernedering van de geestelijkheid.

Op 30 september 1717 schreef hij aan de Roermondse bisschop Angelus graaf d'Ongnies et d'Estrees een brief, die niet zo vleierend was voor de Meijelsen:

“Verleden dinsdag rond vespertijd heeft een bedelaar mij een brief gegeven van procureur Schrijvers, met twee kopieën van beslissingen die U genomen heeft. U verzoekt daarin om informatie over wat in Meijel is voorgevallen, toen in mijn aanwezigheid de pastoor door de schepenen werd verhoord over de kerkrekening. De woorden die toen geuit zijn, waren zo gemeen en laag, dat ik ze vanwege de hoeveelheid en de grofheid niet kan opschrijven.

Mijn priesterlijke plichten in de voorbereiding van de feestdagen van St. Simon, St. Judas, Allerheiligen en Allerzielen gaan nu overigens voor. Tenslotte is mijn eerste plicht, zoals van alle pastoors, biecht te horen, te preken en andere godsdienstige activiteiten te verrichten. Ik volsta daarom U te vragen die kwaadaardige boeren van Meijel te mogen afstraffen. Desnoods zal ik in een wat rustiger periode alles uitgebreid vastleggen in een brief. Toestemming van U of van het Hof hoop ik dan niet te ontvangen via een bedelaar, die hier toevallig voorbij komt, maar via een bode van het Hof.

Overigens lijkt het erop, dat de heren rechters van het Hof met twee of drie karren turf gemakkelijk omgekocht zijn door die Meijelse peelmannen. Ik kan er tenminste absoluut niet over uit, dat die opstandige boeren bij het Hof gelijk gekregen hebben, terwijl de pastoor toch steeds rekenschap van de kerkgeldten heeft afgelegd.

Ik vind dat ze tam gemaakt moeten worden, die Meijelse peelhazen, die niets anders willen dan hun pastoor vernederen en verjagen. Het beste middel om die rebelse beboeren te bedwingen is mijns inziens de volgende werkwijze. Regelmatig hebben de Meijelsen van U vergunningen of toestemmingen nodig. Ik stel voor dat U die vergunningen naar mij stuurt. De Meijelsen kunnen die dan bij mij afhalen, zodat ik bij afgifte behoorlijk salaris en bemiddelingsloon kan vragen. Dan krijgen we de Meijelse peelhazen wel tam !”

Hendrik Theodoor Bistervelt, pastoor-landdeken van Weert, hoopte dat de bisschop op zijn voorstel inging, want hij had nog een flink bedrag te betalen aan Lucia Helena Bloemarts, weduwe van Andreas Dens, in verband met nog niet betaalde schilderijen. Ja, die had hij ‘per ongeluk’ meegenomen, toen hij Andreas het sacrament der stervenden had toegediend.

Maar deken Bisterveldt viste achter het net, want de bisschop of zijn rechtbank besliste dat pastoor Spee voortaan slechts volgens bekende regels geld mocht ontvangen, dat hij zo’n 450 gulden moest terugbetalen aan de kerk en dat hij verantwoording moest afleggen voor de uitgave van zo’n 350 gulden. Waren die gebruikt voor restauratie van pastorie of kerkgebouw, waren die gebruikt voor aankoop van gronden?

Die zaakjes kon de inmiddels wat rustiger geworden pastoor wel regelen met zijn kerkmeesters. En met de schepenen botste hij, zover bekend, alleen nog in 1725 toen hij zonder toestemming van de bestuurders zijn woeste gronden ter beschikking gesteld had aan mensen van buiten Meijel die er hun bijenkorven plaatsten.

henk willems

(Gegevens uit: RHCL, Archief Oud Bisdome Roermond, dekenaat Weert, oud port.129, 5a en 5b)